

هواهای نفسانی و منافع

استدلال‌های سیاسی به طرفداری از سرمایه‌داری
پیش از اوج‌گیری

نویسنده: آلبرت هیرشمن

مترجم: محمد مالجو

سرشناسه	هیرشمن، آلبرت، ۱۹۱۵: Hirschman, Albert O.
عنوان و نام پدیدآور	: هواهای نفسانی و منافع: استدلال‌های سیاسی به طرفداری از سرمایه داری پیش از اوج گیری/ آلبرت هیرشمن؛ مترجم محمد مالجو
مشخصات نشر	: تهران: شیرازه کتاب ما، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ص.
فروست	: مجموعه فلسفه و اقتصاد سیاسی؛ ۳.
شابک	: ۹-۶۱-۸۵۱۴-۸۵۱۴-۹۷۸-۶۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: The Passion and interest: Political argument for capitalism before its triumph, 1977
عنوان دیگر	: استدلال‌های سیاسی به طرفداری از سرمایه داری پیش از اوج گیری.
موضوع	: سرمایه داری—تاریخ—Capitalism—History
موضوع	: زندگی فرهنگی—تاریخ—Intellectual life—History
شماره افزوده	: مالجو، محمد، ۱۳۵۱- مترجم
رده ی کنگره	: ۱۳۹۷ ۹۹/۵۰۱/۵۰۱ HB۵۰۱
بندوی دی	: ۳۳۰/۱۲۲
شماره مابشناسی ملی	: ۵۲۳۸۷۳۲

هواهای نفسانی و منافع

استدلال‌های سیاسی به طرفداری از سرمایه داری

پیش از اوج گیری

نویسنده: آلبرت هیرشمن

مترجم: محمد مالجو

انتشارات شیرازه کتاب ما

طراح جلد: پردیس خرمی

تیراژ: ۷۷۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۷

حق چاپ و نشر محفوظ است.

تهران، صندوق پستی: ۱۱۱-۱۳۱۴۵

تلفن: ۸۹۵۲۲۹۷ فکس: ۸۹۵۱۶۹۱

همراه: ۰۹۳۶-۹۵۰۰۱۸۲

سایت: www.shirazehketab.net

فهرست مطالب

مقدمه: بزرگ مجموعه	۷
مقدمه	۱

بخش اول: آخرین منافع برای مقابله با هواهای نفسانی

ایده افتخار و افول آن	۷
انسان «بدانسان که واقعاً است»	۱۲
سرکوب و مهار هواهای نفسانی	۱۵
اصل هوای نفس خنثی کننده	۲۱
«نفع» و «منافع» در نقش رام کنندگان هواهای نفسانی	۳۴
نفع به منزله پارادایم نوین	۴۷
موهبات عالم تحت فرمان نفع: پیش بینی پذیری و ثبات	۵۴
پول درآوردن و تجارت به منزله کاری بی زیان و نرم خویانه	۶۳
پول درآوردن به منزله هوای نفسی نرم خو	۷۱

بخش دوم: پیش بینی اصلاح سامان سیاسی از راه گسترش اقتصاد

درآمد	۷۹
آرکان آموزه	۸۱
۱. متسکیو	۸۱
۲. سرجمز استوارت	۹۲
۳. جان میلار	۱۰۰

- آرای مرتبط اما ناساز..... ۱۰۷
۱. فیزیوکرات‌ها..... ۱۱۰
۲. آدام اسمیت و پایان بیش..... ۱۱۴

بخش سوم: تأملاتی در فقره‌ای از تاریخ فکری

- نافرجامی بیش منتسکیو - استوارت..... ۱۳۳
- رید عالم تحت فرمان نفع در مقابل اخلاق پروتستانی..... ۱۴۶
- زیسته‌های معاصر..... ۱۵۰
- فهرست اعلام..... ۱۵۵

مقدمه

رساله حاضر از عجز علوم اجتماعی معاصر در ایضاح پیامدهای رشد اقتصادی و، شاید رایج‌تر، رُبی شمار تلازمات سیاسی مصیبت‌زای رشد اقتصادی جانمایه می‌گیرد، پس من نیست که چنین رشدی تحت کنف نظام سرمایه‌داری رخ می‌دهد یا سوسیالیستی یا مختلط. به گمان من، تأمل در تلازمات رشد اقتصادی از همان اوایل عصر گسترش اقتصادی، خاصه سده‌های هفده و هجده، متداول بوده است. از آن جا که در آن زمان هنوز «رشد» های علم اقتصاد و علم سیاست وجود خارجی نیافته بود، هیچ حد و مرزیان را نتوانست کار نبود تا درنور دیده شود. در نتیجه، فیلسوفان و اقتصاد سیاسی‌دانان نمی‌توانستند بی‌هیچ محذوری آزادانه در باب پیامدهای محتمل - مثلاً - گسترش تجارت برای صلح، یا رشد صنعتی برای آزادی کنکاش کنند و بیاندیشند. چنین می‌نماید که بازاندیشی در آرا و افکار فیلسوفان و اقتصاد سیاسی‌دانان آن ادوار ارزشمند باشد، گیرم تنها به دلیل فقری فکری که در اثر تخصصی شدن در این زمینه گریبان‌گرفتار است.

چنین بود انگیزه اولیه رساله حاضر که مرا برانگیخت تا سوزناک پای در بنای شکوهمند اندیشه اجتماعی سده‌های هفده و هجده گذارم. ندرت به ندرت، بر بار و هزار خم چنین بنایی چه جای تعجب که چیزی بر من هوید آمد پس فراخ‌تر و حتی سترگ‌تر از آنچه چشم در جستجویش داشتم. در حقیقت، همان پاسخ اولیه به پرسش آغازینم، در قالب نتیجه جانبی جالبی، نگرشی جدید به بار آورد برای تفسیر «روح» سرمایه‌داری و پیدایش آن. شاید مفید باشد در این مجال تنها رنوس مطالب این نگرش را برشمارم و معرفی مشروح‌ترش را تا قسمت پایانی پژوهش به تعویق اندازم.

چه بسیار نوشته‌ها که آرمان حماسی آریستوکراتی عصر فئودالی و رنسانس را با طرز فکر بورژوازی و اخلاق پروتستانی دوران اخیر مقایسه کرده‌اند. افول اخلاق آریستوکراتی و ظهور روحیه بورژوازی به نحوی فراگیر مورد بررسی قرار گرفته و به دقت در قالب دو فرآیند تاریخی متمایز معرفی شده‌اند که هر یک از طبقه اجتماعی متفاوتی چون مدافع و حامی خود برخوردار است: از سویی آریستوکراسی رو به زوال و از دیگر سو بورژوازی رو به رشد. البته برای مورخان و سوسه‌انگیز بوده است که این رویداد را نمایشی باشکوه جلوه دهند که در خلال آن جوانی مبارزه‌جو با قهرمانی سالخورده جنگ و ستیز راه می‌اندازد. اما این تلقی اگر نگوئیم بیشتر، دست کم به همین اندازه نیز مایه خشنودی کسانی بوده است که دنبال شناخت علمی جامعه و به اصطلاح قوانین حرکت آنند. علی‌رغم اختلاف نظر بر سر اهمیت نسبی عوامل اقتصادی و غیراقتصادی، تحلیل‌های «مارکسی و دربی»، «مردود الملوع سرمایه‌داری و «روح» آن را یورشی می‌انگارند بر نظام‌های از پیش موجود و رذائل‌شگی و مناسبات اجتماعی - اقتصادی.

گروهی از مورخان اخیراً به هیت طبقاتی انقلاب فرانسه را مورد تردید قرار داده‌اند. این جا من بنا ندارم درباره تاریخ اندیشه‌ها آنقدرها هم سنت شکنی کنم اما، به وجهی مشابه، شواهدی را عرضه خواهم کرد تا نشان دهم اندیشه‌های جدید، بسی بیش از آنچه عموماً ارزیابی شده، از اندیشه‌های قدیمی نشأت گرفته است. البته توصیف مفصل یک تحول یا گرایش از ایدئولوژیک همچون فرآیندی درون‌زا به مراتب دشوارتر است از تشریح آن در آن واحد به منزله طلوع مستقلانه ایدئولوژی‌ای عصیانگر از سویی و افول اخلاق تا آن زمان مسلط از دیگر سو. وصفی از این دست مستلزم شناسایی زنجیره‌آر و افکار به هم پیوسته‌ای است که نتیجه نهایی‌شان به ناگزیر از نگاه طرفداران حلقه‌ای جدا جدای این زنجیره، دست کم در مراحل اولیه این فرآیند، مکتوم می‌ماند، چه، اگر آنان درمی‌یافتند که عقایدشان مآلاً به کجا منتهی می‌شود، لرزه بر اندام‌شان می‌افتاد و بنا می‌کردند به تنقیح تفکر خویش.

هنگام بازسازی زنجیره افکار به هم پیوسته‌ای از این دست معمولاً می‌باید به مآخذ عذیده‌ای استناد کرد و از نظام‌های فکری در برگیرنده مستندات نیز

غافل نشد. در واقع، در اولین بخش رساله حاضر چنین رویه‌ای در پیش می‌گیرم. در دومین بخش، کانون توجه را محدود می‌سازم و بر اهم موضوعات این زنجیره تمرکز می‌کنم. نویسندگانی چون منتسکیو^۱ و سر جیمز استوارت^۲ که این موضوعات را تمام و کمال پرورش و بسط داده‌اند با تفصیل بیشتری بررسی خواهند شد و در درک این مهم می‌کوشم که آرای خاصی که در راستای نیات روایتم مورد تأکید قرار داده‌ام چقدر با طرز فکر این نویسندگان ربط دارد. سومین بخش رساله، اهمیت تاریخی فقره فکری مورد بحث و موضوعیت و مناسبت آن برای رخی مقولات امروزی مان تبیین می‌کند.

1. Charles Louis de Secondat Montesquieu (۱۶۸۹-۱۷۵۵)

2. Sir James Steuart (۱۷۱۳-۱۷۸۰)